

BIBIANA 23. 6. – 28. 8. 1988

Mená klasickej dobrodružnej literatúry pre deti a mládež, ako D. Defoe, J. F. Cooper, J. London, K. May, M. Twain a J. Verne, zostávajú mnohým v pamäti snáď na celý život. Nezáleží na tom, či má človek v dospelom veku k literatúre blízko alebo dáva prednosť iným duchovným či materiálovým hodnotám. Príbehy a postavy tohto druhu literatúry v nás v rôznych formách jednoducho prežívajú, pretože v období, keď sme opúšťali detstvo, nám ukazovali prvé hodnoty a poznania veľkého sveta, dovolili nám snívať a v týchto snoch nájsť svoje miesto. Nebolo to však len písané slovo týchto kníh, ktoré tak príťahovalo. Rovnako dychtivo boli očakávané stránky s ilustráciou, ktoré neznámy svet konkretizovali a určovali mu jasné kontúry prítomnosti. Ilustrácia tu mala v mnohom povahu názorného dokumentu, prostriedku vizuálneho poznania skutočnosti, v texte romanticky nadnesenej, v obraze faktograficky sprítomnenej.

Vývoj, v obecných možnostiach exaktnej informácie a tak isto aj v polohe výtvarného názoru však išiel ďalej a knižný

obraz v tomto druhu literatúry postupne strácal výlučnosť vizuálnej pomôcky poznania. Ilustrácia sa postupne oslobodila od čít javovej popisnosti a stala sa výtvarne akcentovaným sprievodom textu. Fantázia výtvarného podobenstva je tu aj napriek tomu však do istej miery obmedzená, pretože ilustrátor v rámci tohto žánru nemá neohraničené možnosti imaginácie, ako napríklad v prípade rozprávky. Musí rešpektovať exaktnosť informácie, sprostredkovanej textom, čím vzniká nutná polarita medzi touto povinnosťou a nadstavbou výtvarného prepisu. Je to do značnej miery špecifikum práve ilustrácie dobrodružnej literatúry pre deti a mládež, ktorá je aj týmto spôsobom dimenzovaná ako samostatný prúd v ilustračnej tvorbe detskej knihy.

Prítomná výstava „Dobrodružstvo cez ilustráciu“ prierezovou formou predstavuje tento druh ilustrácie a jej vývojové premeny v rozmere slovenskej ilustrácie detskej knihy. Časovým a prevažne aj materiálovým limitom, určujúcim jej obsahový záber, je doterajšia, takmer štyridsaťročná produkcia vydavateľstva Mladé letá, kde klasická dobrodružná literatúra začala vychádzať začiatkom 50. rokov. Výstava je teda dokumentom a zároveň

aj konfrontáciou prejavu tohto druhu ilustračnej tvorby od jej úvodných, povojnových podôb až po súčasnosť. V uvedenom rozmere jej začiatky charakterizuje aplikácia prevzatých ilustračných predlôh z pôvodných knižných vydání väčšinou francúzskych a nemeckých autorov, ale aj tvorba Zdeňka Buriana, protagonistu a dnes už klasika českej ilustrácie daného literárneho žánru. Nadväzne sa ale ilustrácia dobrodružnej literatúry stala témou aj pre slovenských umelcov, kde jej adaptačný proces a prvé podoby formovali V. Hložník a L. Kallenberger. Charakteristické však je, že tento adaptačný proces prakticky stále trvá, lebo ďalšie generácie či osobnosti slovenskej ilustrácie sa o tento druh tvorby zaujímali väčšinou len sporadicky a príležitostne. V podstate okrem systematickejšieho úsilia T. Schnitzera sa ako program ani nevyskytuje, čo platí aj pre súčasnosť. Prirodzene, je tu mnoho vonkajších, mimoumeleckých determinantov, ktoré podmieňujú tento jav; ale sú tu aj vnútorné, výtvarné súvislosti, ktoré ilustrácii dobrodružnej literatúry vyhradili takéto miesto. K odpovedi na otázku, či oprávnené, chce svojim konfrontačným pohľadom prispieť aj táto výstava.

Igor Švec

